

РЕЗИМЕ

Ова студија испитује разарајући утицај животног циклуса угља (рударење, сагоревање и одлагање отпада) на животе и егзистенцију у локалним руралним заједницама на Западном Балкану, области са неким од највиших нивоа загађења ваздуха у Европи.

Истражује и утицаје експлоатације угља и сродних активности током циклуса угља на право људи на адекватну храну и исхрану и чисту, здраву и одрживу животну средину и друга међусобно повезана права. Посебан фокус се ставља на локалне борбе и отпор утицаја електричне енергије на угљан на три локације: села Кличевац и Дрмно, у близини рудника Дрмно и термоелектране Костолац у Србији; Рудник Каменград и село Каменград, општина Сански Мост у Босни и Херцеговини; и електрана Угљевик и рудник угља, такође у Босни и Херцеговини.

Сведочења прикупљена од локалног становништва и група цивилног друштва, у комбинацији са запажањима ФИАН Интернешнл, откривају јасне индикације еколошког уништења. Оне укључују загађене и поремећене опскрбе подземним водама, што води до преплављивања, несташице воде и смањених пољопривредних приноса. Осим тога, пријављено је загађење ваздуха и промене у обрасцима ветра услед ископина великих размера, заједно са биљним болестима, поплавама и слегањем домова и пољопривредних објеката,² уз повећане случајеве респираторних болести, алергија и других тешких здравствених импликација.

Ови утицаји везани за угљан озбиљно угрожавају еколошку основу производње хране и имају значајне последице по биодиверзитет и природне ресурсе, који имају суштински значај за остваривање права на адекватну храну и исхрану, те чисту, здраву и одрживу животну средину.

Упркос томе, владе Србије и Босне и Херцеговине нису адекватно поступиле. Процеси доношења одлука често нису транспарентни, партиципативни или демократски и често нису у складу са националним и међународним правним оквирима. Значајно је одсуство консултација са погођеним заједницама и веродостојних процена утицаја на животну средину. Заједнице које су тешко погођене експлоатацијом угља и сродним активностима већ се годинама боре за пресељење и надокнађивање губитака пољопривредног земљишта и имовине. Мали произвођачи хране на западном Балкану доследно позивају на политике и расподелу ресурса како би се подстакла и подржала локална и одржива производња хране, укључујући и мале произвођаче хране.

Ситуација јасно крши обавезе и посвећеност обе земље у вези са људским правима, животном средином и климом, као што је садржано у низу међународних инструмената укључујући: *Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима* (ИЦЕСЦП), *Декларацију УН-а о правима сељана и других људи који раде у руралним подручјима* (УНДРОП), *Конвенцији о биолошкој разноликости* (ЦБД) и *Паришком споразуму о климатским променама*. Поред тога, ова ситуација уз дела и пропусте обе државе су у супротности са релевантним националним правним и политичким оквирима.

